

Parshat Vaetchanan – 5786 – nr. 275

Samenvatting van de parsha

Sefer Devarim wordt “Mishné Tora – De Herhaling van de Tora” genoemd omdat het meer dan 100 mitsvot herhaalt die al in de voorgaande 4 Boeken waren voorgeschreven. Rav S.R. Hirsch legt uit dat van de 199 mitsvot die in dit boek worden geboden, er meer dan 70 nieuw zijn. De herhaalde mitsvot richten zich op gebieden die van groter direct belang zullen zijn als ze de 7 Naties tegenkomen. Bijvoorbeeld het verbod op afgoderij. Hoewel het al was onderwezen, moest het worden herhaald omdat de Joden de inwoners van Kanaän, die afgodisch waren, zouden confronteren. Die mitsvot waarvan de toepassing hetzelfde was, of het nu in de woestijn of in het Land was, worden niet herzien. In Parshat Vaetchanan vervolgt Moshe zijn laatste instructies aan de Bné Jisrael.

1e & 2e Aliyot: Moshe smeekte Hasjem om het Land binnen te gaan. Hij gaf echter schijnbaar het volk de schuld toen zijn verzoek werd afgewezen. Moshe legde de basis van onze G-ddelijke missie uit, die door de andere naties zal worden erkend. Moshe benadrukte trouw aan Hasjem en de gevolgen voor onszelf en onze kinderen als we de wet niet naleven.

3e en 4e Aliyot: Moshe wees de toevluchtssteden aan en herhaalde de gehele ervaring van de Openbaring bij de berg Sinai.

5e, 6e en 7e Aliyot: Moshe benadrukte de reactie van het volk na het geven van de Tora, en waarschuwde hen om niet af te wijken van de Tora, noch naar rechts noch naar links. De eerste paragraaf van Shema is vastgelegd. (6:10-15) Moshe waarschuwde het volk voor de gevaren van voorspoed, en instrueerde hen om de geboden te houden en de Exodus te herinneren. Moshe waarschuwde hen voor de gevaren van assimilatie en vertelde hen om altijd te onthouden dat zij het Uitverkoren Volk zijn.

Samenvatting van de haftara (Jesaja 40:1 – 40:26) Nachamoe...

Deze week begint de Haftara , de eerste van de 7 Haftorot van Troost, geselecteerd uit de Navi Jeshajahoe. In de nasleep van Tisha B'Av en de vernietiging van de Beet Hamikdash , omarmt Hasjem zijn kinderen en omhult hen met hoop en liefde. Het legt de beelden en emoties vast van een liefhebbende ouder die, na het straffen van een eigenzinnig kind, het kind oppakt en, met tranen en knuffels, de pijn van afstand en scheiding wegstoot.

Jeshajahoe schetst een beeld van de majesteit van de Schepper in de natuur en geschiedenis. Profeterend 190 jaar voor de Churban, beschreef hij de triomfantelijke wederopstanding van Tsion en Jerushalayim. De verbannen zullen zijn teruggekeerd en de heuvels van Jeruzalem zullen getuigen van de eeuwigheid van Hasjem en zijn uitverkoren volk. Onze uiteindelijke verlossing zal veel meer zijn dan een terugkeer naar Land en nationalisme. Het zal de dageraad van onze grootste prestatie aankondigen terwijl we opstijgen naar onze rechtmatige plaats onder de naties. “Het woord van de Profeet visualiseert de tijd dat de “Jacov”-natie, in werkelijkheid “Israël” geworden zal zijn, en de natie van priesters van de wereld, haar missie zal hebben volbracht. Dan zal Jeruzalem het centrum zijn geworden, het hart van waaruit en waarnaar niet alleen de levensstroom van Israël, maar ook die van de hele mensheid die nauw verbonden is met Israël, pulseert.” Rav S.R. Hirsch

Verlangen

Zelfs als je het niet kunt hebben, zou je het toch moeten willen.

Dat klinkt misschien als het tegenovergestelde van het tiende gebod, lo tachmod , dat waarschuwt tegen het verlangen of begeren van wat van anderen is.

Lo tachmod is echter van toepassing op dingen die niet voor ons bedoeld zijn. Dat wat van ons zou moeten zijn, moeten we begeren en nooit ophouden te verlangen. In feite gebruiken we de beschrijving van 'verlangen' positief met betrekking tot Erets Jisrael, en verwijzen we ernaar als Erets Chemdah.

Dit kan ons helpen iets heel raadselachtigs te begrijpen :

In de opening van onze parasja smeekt Mosjé Hasjem om toestemming te krijgen om de Jordaan over te steken en Erets Jisrael te zien. Terwijl zijn smeekbede om het land binnen te gaan wordt afgewezen, instrueert Hasjem hem om naar een uitkijkpunt te klimmen van waaruit hij het land van een afstand kan zien. Wat zou er bereikt worden door het land te zien , vooral als we kijken naar het begrip van de Talmoed (Sotah 14a) van wat Moshe werkelijk wilde ?

"Rabbi Simlai leerde: Om welke reden verlangde Mosjé, onze leraar, er zo naar, om Erets Jisrael binnen te gaan ? Moest hij de opbrengst ervan eten of zich verzadigen van de goedheid ervan? Integendeel, dit is wat Mosjé zei : Veel mitsvot werden bevolen aan het Joodse volk, en sommige ervan kunnen alleen worden vervuld in Erets Jisrael , dus ik zal het land binnengaan zodat ze allemaal door mij kunnen worden vervuld."

Welke mitsvot zou Mosjé vervullen door het land van een afstand te zien ? Hier kunnen we het gewoonlijk negatieve pad van verlangen weer omkeren. Wanneer de Tora (Bamidbar 15:39) ons waarschuwt tegen het afdwalen naar ons hart en onze ogen, leggen onze wijzen (zie Rashi daar) de volgorde van de zonde uit" :Het oog ziet , het hart verlangt en het lichaam handelt ." Op vrijwel dezelfde manier werd Moshe verteld om de berg te beklimmen zodat zijn ogen die het land zagen het verlangen van zijn hart naar zijn mitsvot zouden doen groeien , en hoewel zijn lichaam niet zou worden toegestaan om door te gaan en ernaar te handelen, is het verlangen zelf van belang . Dit begrip is impliciet in het vervolg van die Talmoedische passage en de lezing van Hasjem's feitelijke reactie op Moshe :

"De Heilige, Gezegend zij Hij, zei tegen hem: Probeer je het land binnen te gaan om deze mitsvot te verrichten om geen andere reden, dan om er beter van te worden?

Ik zal je de eer geven alsof je ze had uitgevoerd."

Het staren naar het land en het daaruit voortvloeiende verlangen ernaar en zijn mitsvot zou zelf het voordeel van de mitsvot genereren, zoals de Talmoed elders leert (Kiddoesjin 40a):

De Heilige, Gezegend zij Hij, koppelt een goede gedachte aan een handeling... Rav Asi zei: Zelfs als een persoon van plan was om een mitsva te verrichten, maar vanwege omstandigheden buiten zijn controle hij het niet uitvoerde, schrijft het vers hem de eer toe alsof hij de mitsva uitvoerde.

We worden bepaald door waar we naar verlangen. Wanneer we in beslag worden genomen door materiële verlangens naar dingen die we niet mogen hebben, missen we wat ons leven zou moeten zijn. Wanneer we in plaats daarvan verlangen naar hogere en grotere dingen, wordt dat, wie we zijn.

Dit begrip helpt ons te begrijpen waarom we elke Shabbat Nachamoe dit verhaal lezen van Hasjem's afwijzing van Moshe's 'smeekbeden om het land binnen te gaan. Mosjé werd niet verworpen; Hij werd omgeleid om zijn verlangen naar het land te koesteren dat hij toen niet kon hebben. Dat is wat wij ook moeten doen. Bij gebrek aan de Bét Hamikdash kunnen we er toch verbinding mee maken door ernaar te staren en ernaar te verlangen, net zoals onze wijzen (Taanit 30b) leerden: "Wie treurt om Jerushalayim verdient het om zijn vreugde ervan te zien" (R. Moshe Hauer z"l)

Troost en ontevredenheid

Deze week, na de afgelopen drie weken te hebben doorgebracht met het herdenken en rouwen van de rampen uit het verleden die ons volk in de loop van onze lange geschiedenis zijn overkomen, krijgen we allemaal troost aangeboden door de handen van de profeet Jesaja.

In de haftara van deze week, die dient als de climax na het lezen van het Tora-gedeelte van deze week, VaEtchanan (Deuteronomium 3:23-7:11), wordt ons gevraagd om opgebouwd te worden door de welsprekende woorden die alleen Jesaja in staat was te articuleren:

Troost, troost, Mijn volk – dit zijn de woorden van uw G-d – spreek tot het hart van Jeruzalem en roep haar toe dat haar termijn is uitgezeten, haar schuld is gesust, dat zij tweemaal uit de hand van Hashem heeft ontvangen voor al haar zonden. Een stem roept: "Maak de weg van de Heer vrij in de woestijn: effen over de dorre vlakte een weg voor onze G-d." Elke vallei zal worden verhoogd, elke heuvel en berg zal worden geëgaliseerd; de kronkelige weg wordt recht gemaakt; de bergketens, open land, om de glorie van Hashem te laten openbaren... (Jesaja 40: 1-5)

Deze geruststellende woorden zijn bedoeld om een volk te troosten dat gedurende vele eeuwen, ja millennia, ernstig en herhaaldelijk heeft geleden. Men vraagt zich echter af of het realistisch is om te proberen de diepe pijn van slachtoffers van onuitsprekelijke terreur te verzachten met louter woorden, hoe welsprekend ze ook mogen zijn.

Immers, toen Jakov voor het eerst op de hoogte werd gebracht van het veronderstelde lot van zijn favoriete zoon Josef, verklaarde hij: "Een wild dier moet hem hebben opgegeten! Josef is ledemaat voor ledemaat gescheurd!" En dan lezen we: "... Hij rouwde dagenlang om zijn zoon. Al zijn zonen en dochters probeerden hem te troosten, maar hij weigerde getroost te worden en zei: 'Ik zal naar de onderwereld gaan om te rouwen om mijn zoon.'" (Bereshiet 37:33-35)

Op zijn zachtst gezegd was Jakov troosteloos, ontroostbaar en neerslachtig. Is het alleen maar eerlijk om te vragen: "Als onze patriarch Jakov niet zou toegeven aan de woorden van troost die zijn eigen naaste familie hem had gericht, hoe kan dan van ons verwacht worden dat we gemakkelijk herstellen van de kwellingen van onze hartverscheurende geschiedenis?" Of neem het voorbeeld van Jakov's geliefde vrouw, Rachel. Deze keer verwijs ik naar de woorden van de profeet Jeremia: "Er wordt een geluid gehoord in Rama: geweeklaag, bitter geweën. Het is Rachel, die huilt om haar kinderen. Ze weigert getroost te worden voor haar kinderen, want ze zijn allemaal weg." (Jeremia 31:14)

Merk op dat zowel Jakov als Rachel weigeren troost te aanvaarden, om getroost te worden. Ze kiezen er onvermurwbaar voor om troosteloos, ontroostbaar en neerslachtig te blijven. Hoe kunnen we dan de emoties van de afgelopen weken, beladen als ze waren met verdriet, vasten en oprechte klaagzangen, vrolijk van ons afdoen? Kunnen we Sjabbat Chazon en de elegieën van Tisha B'Av behendig omzetten in Sjabbat Nachamoe en niet minder dan zeven weken van vreugdevolle inspiratie?

Of, om ons te concentreren op onze hedendaagse omstandigheden, omringd als we zijn met weduwen en wezen van soldaten die in de strijd zijn gesneuveld, kunnen we ons niet inleven in degenen die 'weigeren nog steeds getroost te worden'? Is het denkbaar dat getraumatiseerde mensen gekalmeerd worden door troostende woorden, hoe inspirerend ze ook mogen zijn?

Om deze vraag te beantwoorden, en hopelijk wat stof tot nadenken te geven aan die van mijn tijdgenoten die zich nog steeds verbijsterd en gedwarsboomd voelen door de verschrikkingen van de Holocaust, en meer recentelijk door alles wat er sinds 7 oktober 2023 is gebeurd, wil ik verwijzen naar twee rabbijnse bronnen en putten uit mijn eigen opleiding in de psychologische behandeling van trauma.

De eerste bron is van Rabbi Shimon Schwab's Maayan Bét HaSho'eva. Hij denkt na over dit vers: "Zoals een man door zijn moeder wordt getroost, zo zal Ik u troosten..." (Jesaja 66:13) Hij vraagt, waarom een "moeder" in plaats van een "vader", en waarom een "man" in plaats van een "kind"? Hij antwoordt dat het de moeder is die de moeilijkheden van de zwangerschap en de weeën van de bevalling heeft doorgemaakt, en alle daaruit voortvloeiende moeilijkheden van het opvoeden van kinderen, vooral tijdens de adolescentie. Gedurende die hele tijd ervoer ze niet de volledige vreugde die wordt toegeschreven aan het krijgen van een kind. Het ging gepaard met allerlei beproevingen en teleurstellingen. Maar nu haar zoon een volwassen man was, kon ze concluderen dat het allemaal waard was. Ze kon haar volwassen kind, dat zijn eigen tests en uitdagingen doormaakte, verzekeren dat hij het punt zou bereiken waarop hij getroost zou kunnen worden en inderdaad zijn huidige moeilijkheden vanuit een nieuw perspectief zou kunnen accepteren, net zoals ze heeft gedaan nu ze hem heeft opgevoed.

Een andere benadering wordt aangeboden door Rabbijn Jechiel Jakov Weinberg, auteur van de Seridé Ésh. Hij reflecteert op zijn eigen Holocaust-ervaringen in het getto van Warschau voordat hij eruit ontsnapte. Hij schrijft: "Dat is de manier van de ervaring van het lijden. Het heeft een manier om een nieuwe zielsenergie in de persoon te creëren, "zijn zonden te verzachten", zoals de Talmoed het uitdrukt. Een nieuw leven ingeblazen ziel gaat de strijd aan. Nieuwe krachten komen voort uit het onderbewustzijn en transformeren iemands vorige bestaan."

De aanpak van rabbijn Weinberg komt heel dicht in de buurt van die van een van mijn mentoren op het gebied van herstel van trauma.

De gewone reactie op wreedheden is om ze uit het bewustzijn te bannen ... Wreedheden weigeren echter begraven te worden. Het conflict tussen de wil om vreselijke gebeurtenissen te ontkennen en de wil om ze hardop te verkondigen, is de centrale dialectiek van het psychologische trauma...

Het stelt nadrukkelijk dat het proces van genezing van trauma vrij lang duurt, vaak zelfs vele jaren. Maar het bereikt een punt waarop de persoon bereikt wat men "herverbinding" noemt. De taak is nu om de persoon te worden die men zijn wil !"

In mijn eigen denken heb ik een iets andere terminologie aangenomen. Allen die lijden hebben, zoals de auteur van Tehillim het uitdrukt, een "gebroken hart". Maar met de tijd, innerlijk werk, een ondersteunende omgeving en goedbedoelde troost komt er een "doorbraak". Het is een gevoel van een missie en een nieuw levensdoel dat bevrijdend is, de banden van slachtofferschap verbreekt en de lasten van woede en angst, verlicht.

Het is een vrijheid die we Nechama en Geula, troost en verlossing noemen. Dat is de stemming van Shabbat Nachamoe, en dat zou de stemming moeten zijn van de komende zeven weken van troost die culminereren in het prachtige nieuwe jaar dat voor ons ligt, een jaar van genezing en herstel, van kalme en ware vrede, van een "doorbraak" naar nieuwe en blijvende prestaties als individuen en eindelijk als een volledig verenigd volk .

(R. Zvi Hersh Weinreb)

Een klein, gekoesterd volk

Er is een verklaring afgelegd tegen het einde van Parshat Va'etchanan, en die is zo onopvallend dat we die soms kunnen missen, maar het is een verklaring met zulke verstrekkende implicaties dat het de indruk uitdaagt die tot nu toe in de Tora heeft geheerst, en een geheel nieuwe kleur geeft aan het bijbelse beeld van het volk Israël :

Hashem heeft Zijn genegenheid niet op u gesteld en u ook niet uitgekozen, omdat u talrijker was dan andere volkeren, want u bent de minste van alle volkeren. (Devarim 7:7)

Dit is niet wat we tot nu toe gehoord hebben . In Berésjiet belooft Hashem de aartsvaders, dat hun nakomelingen zullen zijn als de sterren aan de hemel, het zand aan de kust, het stof van

de aarde, ontelbaar. Avraham zal de vader zijn, niet slechts van één natie, maar van vele. Aan het begin van sefer Shemot lezen we hoe de verbondsfamilie, die slechts zeventig man telde toen ze naar Egypte gingen, "Heel vruchtbaar was, en hun bevolking nam toe. Zij werden zo talrijk dat het land ermee vervuld werd" (Shemot 1:7).

Drie keer in het boek Devarim beschrijft Moshe de Israëlieten als "evenveel als de sterren aan de hemel" (Devarim 1:10, Devarim 10:22, Devarim 28:62). Koning Shlomo zegt over zichzelf dat hij is geplaatst onder "het volk dat u hebt uitverkoren, een groot volk, te talrijk om zelfs te tellen" (1 Melachim 3:8). De profeet Hosjéa zegt dat "de Israëlieten zullen zijn als het zand aan de kust, dat niet gemeten of geteld kan worden" (Hosjea. 2:1).

In al deze teksten wordt de nadruk gelegd op de grootte, de numerieke grootsheid van de mensen. Wat moeten we dan denken van de woorden van Moshe die spreken over de kleinheid ervan? Targoem Jonathan interpreteert het helemaal niet als een getal, maar als een zelfbeeld. Hij vertaalt het niet als "de minste van alle volken", maar als "de meest nederige van alle volkeren". Rashi geeft een soortgelijke lezing, waarbij hij Avraham's woorden "Ik ben slechts stof en as" en Moshe en Aäron citeert: "Wie zijn wij?"

Rashbam en Chizkoeni geven de meer directe verklaring dat Moshe de Israëlieten contrasteert met de zeven naties die ze zouden bevechten in het land Kanaän/Israël. Hashem zou de Israëlieten naar de overwinning leiden, ondanks het feit dat ze in de minderheid waren ten opzichte van de lokale bewoners.

Rabénou Bachyé citeert Rambam, die zegt dat we hadden verwacht dat Hashem, Koning van het universum, de meest talrijke natie ter wereld als Zijn volk zou hebben gekozen, aangezien "de heerlijkheid van de koning in de menigte van mensen is" (Mishlé 14:28).

Hashem heeft dat niet gedaan. Zo zou Israël moeten weten dat zij een volk zijn dat buitengewoon gezegend is, dat Hashem hen, ondanks hun kleinheid, heeft uitverkoren om Zijn am segoela, Zijn bijzondere schat, te zijn.

Rabbenoe Bachyé ziet zich gedwongen om een complexere lezing te geven om de tegenstrijdigheid van Moshe in Devarim op te lossen, die zowel zegt dat Israël het kleinste volk is, als "zoveel als de sterren aan de hemel". Hij maakt er een hypothetische aanvoegende wijs van, wat betekent: Hashem zou je nog steeds hebben uitverkoren, zelfs als je de kleinste van de volkeren was geweest.

Sforno geeft een eenvoudige en duidelijke lezing: Hashem heeft geen volk gekozen omwille van Zijn eer. Als Hij dat had gedaan, zou Hij ongetwijfeld een machtig en talrijk volk hebben uitgekozen. Zijn keuze had niets met eer te maken, alleen maar met liefde. Hij hield van de aartsvaders vanwege hun bereidheid om naar Zijn stem te luisteren; daarom heeft Hij hun kinderen lief.

Toch is er iets in dit vers dat door een groot deel van de Joodse geschiedenis heen resoneert. Historisch gezien waren en zijn Joden een klein volk: tegenwoordig minder dan een vijfde van een procent van de wereldbevolking. Daar waren twee redenen voor. Ten eerste is er de zware tol die door de eeuwen heen is geëist door ballingschap en vervolging, direct door Joden die zijn gedood in bloedbaden en pogroms, indirect door degenen die zich bekeerden. De Joodse bevolking is slechts een fractie van wat het zou zijn geweest als er geen Hadrianus, geen kruistochten en geen antisemitisme waren geweest.

De tweede reden is dat Joden er niet naar streefden anderen te bekeren. Als ze dat hadden gedaan, zouden ze in aantal dichter bij het christendom (2,2 miljard) of de islam (1,3 miljard) hebben gestaan. In feite leest Malbim zoiets als dit in ons vers. De vorige verzen hebben gezegd dat de Israëlieten op het punt staan een land binnen te trekken met zeven naties, Hethieten, Girgasieten, Amoriëten, Kanaänieten, Fereziëten, Hevieten en Jebusieten. Moshe

waarschuwt hen tegen gemengde huwelijken met hen, niet om raciale maar om religieuze redenen: "zij zullen uw kinderen ervan weerhouden Mij te volgen om andere goden te dienen." Malbim interpreteert ons vers als Moshe die tegen de Israëlieten zegt: Rechtvaardig een huwelijk niet op grond van het feit dat het het aantal Joden zal doen toenemen. Hashem is niet geïnteresseerd in getallen.

Waarom heeft de G-ddelijke Voorzienigheid, of de menselijke keuze of beide, geresulteerd in de pure kleinheid van het Joodse volk ? Zou het heel eenvoudig kunnen zijn dat Hashem door middel van het Joodse volk de mensheid vertelt dat je niet talrijk hoeft te zijn om groot te zijn ? Naties worden niet beoordeeld op hun grootte, maar op hun bijdrage aan het menselijk erfgoed. Hiervan is het meest overtuigende bewijs dat een natie zo klein als de Joden een steeds hernieuwde stroom van profeten, priesters, dichters, filosofen, wijzen, heiligen, halachisten, aggadisten, codificatoren, commentatoren, rebbes en roshé jeshivot kon voortbrengen; dat ze ook enkele van 's werelds grootste schrijvers, kunstenaars, muzikanten, filmmakers, academici, intellectuelen, artsen, advocaten, zakenmensen en technologische vernieuwers zouden kunnen voortbrengen. In tegenstelling tot hun aantal ,konden en kunnen Joden werken als advocaten die onrecht bestrijden, economen die armoede bestrijden, artsen die ziekten bestrijden en leraren die onwetendheid bestrijden.

Je hebt geen getallen nodig om de spirituele en morele horizon van de mensheid te verbreden. Je hebt heel andere dingen nodig: een besef van de waarde en waardigheid van het individu, van de kracht van de menselijke mogelijkheid om de wereld te veranderen, van het belang om iedereen de best mogelijke opleiding te geven, om ieder van ons het gevoel te geven deel uit te maken van een collectieve verantwoordelijkheid om de menselijke conditie te verbeteren, en een bereidheid om hoge idealen te nemen en ze in de echte wereld uit te voeren. Niet beïnvloed door teleurstellingen en nederlagen.

Nergens is dit vandaag de dag meer te zien dan onder het volk van Israël in de staat Israël : verguisd in de media en aan de schandpaal genageld door een groot deel van de wereld, maar nog steeds, jaar na jaar, menselijke wonderen voortbrengend in de geneeskunde, de landbouw, technologie, de kunsten, alsof het woord "onmogelijk" niet bestond in de Hebreeuwse taal. Wanneer we ons daarom angstig en depressief voelen over de benarde situatie van Israël, is het de moeite waard om terug te keren naar de woorden van Moshe :

"De Heer heeft Zijn genegenheid niet op u gesteld en u niet uitverkoren omdat u talrijker was dan andere volkeren, want u bent de minste van alle volkeren."

Klein? Ja. Nog steeds omringd, zoals de Joden toen, door "natiën groter en sterker dan jij". Maar dat kleine volk, dat de wetten van de geschiedenis tartte, overleefde alle grote rijken van de wereld en heeft nog steeds een boodschap van hoop voor de mensheid. Je hoeft niet groot te zijn om geweldig te zijn. Als je openstaat voor een kracht die groter is dan jezelf, zul je groter worden dan jezelf.

Israël brengt die boodschap vandaag de dag nog steeds naar de wereld. (R.Jonathan Sacks z"l)

SHABBAT SHALOM

Voor suggesties en commentaar : mobi166@hotmail.com

Gelieve dit blaadje (deze link) ook door te sturen aan vrienden en kennissen.

En je bronnen zullen zich naar het buitenland verspreiden (Misjlé 5-16)

לע"נ ר' יששכר דב בן ר' מנחם מנס ולע"נ מרת פרומה בת ר' צבי אריה